

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

27 ianuarie 2022*

„Trimitere preliminară – Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Articolul 17 – Dreptul de proprietate – Directiva 2009/147/CE – Compensație pentru daunele cauzate acvaculturii de păsările sălbatice protejate într-o arie Natura 2000 – Compensație mai mică decât daunele suferite în mod real – Articolul 107 alineatul (1) TFUE – Ajutoare de stat – Noțiunea de «avantaj» – Condiții – Regulamentul (UE) nr. 717/2014 – Regula *de minimis*”

În cauza C-238/20,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Augstākā tiesa (Senāts) [Curtea Supremă (Senatul), Letonia], prin decizia din 4 iunie 2020, primită de Curte la 5 iunie 2020, în procedura

„**Sātiņi-S**” SIA,

cu participarea:

Dabas aizsardzības pārvalde,

CURTEA (Camera a treia),

compusă din doamna A. Prechal, președintă a Camerei a doua, îndeplinind funcția de președinte al Camerei a treia, domnii J. Passer (raportor), F. Biltgen, doamna L. S. Rossi și domnul N. Wahl, judecători,

avocat general: domnul A. Rantos,

grefier: M. Ferreira, administratoare principală,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 3 iunie 2021,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru „Sātiņi-S” SIA, de A. Grigorjevs;
- pentru guvernul leton, inițial de K. Pommere, V. Soņeca și V. Kalniņa, ulterior de K. Pommere, în calitate de agenți;

* Limba de procedură: letona.

- pentru Irlanda, de M. Browne, J. Quaney, M. Lane și de A. Joyce, în calitate de agenți, asistați de S. Kingston, SC, și G. Gilmore, BL;
- pentru guvernul neerlandez, de M. de Ree, în calitate de agent;
- pentru Comisia Europeană, inițial de V. Bottka, C. Hermes și I. Naglis, ulterior de V. Bottka și C. Hermes, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 9 septembrie 2021,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 17 alineatul (1) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”), a articolelor 107 și 108 TFUE, precum și a articolului 3 alineatul (2) din Regulamentul (UE) nr. 717/2014 al Comisiei din 27 iunie 2014 privind aplicarea articolelor 107 și 108 [TFUE] ajutoarelor *de minimis* în sectorul pescuitului și acvaculturii (JO 2014, L 190, p. 45).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între „Sătiți-S” SIA, pe de o parte, și Dabas aizsardzības pārvalde (Autoritatea de Protecție a Mediului, Letonia), pe de altă parte, în legătură cu refuzul acesteia din urmă de a-i acorda o compensație pentru prejudiciile cauzate exploatației sale de acvacultură de către păsările sălbatice într-un sit Natura 2000 pentru motivul că obținuse deja cuantumul maxim al sumelor care îi puteau fi acordate, având în vedere regula *de minimis* în materie de ajutoare de stat.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Directiva 92/43/CEE

- 3 Articolul 6 alineatul (2) din Directiva 92/43/CEE a Consiliului din 21 mai 1992 privind conservarea habitatelor naturale și a speciilor de faună și floră sălbatică (JO 1992, L 206, p. 7, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 109, denumită în continuare „Directiva habitate”) prevede:

„Statele membre iau măsurile necesare pentru a evita, pe teritoriul ariilor speciale de conservare, deteriorarea habitatelor naturale și a habitatelor speciilor, precum și perturbarea speciilor pentru care au fost desemnate respectivele arii, în măsura în care perturbările respective ar putea fi relevante în sensul obiectivelor prezentei directive.”

Directiva 2009/147/CE

- 4 Articolul 4 alineatul (4) din Directiva 2009/147/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 30 noiembrie 2009 privind conservarea păsărilor sălbatice (JO 2010, L 20, p. 7, denumită în continuare „Directiva păsări”) are următorul cuprins:

„Statele membre iau măsurile corespunzătoare pentru a evita, în zonele de protecție menționate la alineatele (1) și (2), poluarea sau deteriorarea habitatelor sau orice alt efect negativ asupra păsărilor, în măsura în care acestea au relevanță în contextul obiectivelor prezentului articol. Statele membre depun eforturi pentru a evita poluarea sau deteriorarea habitatelor și în afara zonelor de protecție.”

- 5 Articolul 5 din această directivă prevede:

„Fără a se aduce atingere articolelor 7 și 9, statele membre iau măsurile impuse pentru a stabili un sistem de protecție pentru toate speciile de păsări menționate la articolul 1, interzicând în special următoarele:

- (a) omorârea sau capturarea deliberată a speciilor respective, indiferent de metoda utilizată;
- (b) distrugerea sau producerea de daune în mod deliberat asupra cuiburilor sau ouălor sau eliminarea cuiburilor;
- (c) culegerea ouălor din natură și păstrarea acestora, chiar dacă sunt goale;
- (d) perturbarea deliberată a acestor păsări, în special în perioada de reproducere sau de maturizare, dacă o astfel de perturbare este relevantă în contextul obiectivelor prezentei directive;
- (e) ținerea în captivitate a păsărilor din specii a căror vânăre și capturare este interzisă.”

Regulamentul nr. 717/2014

- 6 Considerentul (15) al Regulamentului nr. 717/2014 prevede:

„Pentru asigurarea transparenței, a tratamentului egal și a monitorizării eficiente, prezentul regulament ar trebui să se aplice doar ajutoarelor *de minimis* în cazul cărora este posibilă calcularea *ex ante* cu exactitate a echivalentului subvenției brute fără să fie necesară o evaluare a riscurilor («ajutoare transparente»). Un astfel de calcul precis se poate efectua, de exemplu, pentru granturi, subvenții la dobândă, scutiri fiscale plafonate sau alte instrumente care prevăd o limită maximă ce poate să asigure că plafonul respectiv nu este depășit. Stabilirea unei limite maxime înseamnă că, atât timp cât valoarea exactă a ajutorului nu este (încă) cunoscută, statul membru trebuie să presupună că suma este egală cu limita maximă, pentru a se asigura că mai multe măsuri de ajutor luate împreună nu depășesc plafonul prevăzut în prezentul regulament și să aplice normele privind cumulul.”

7 Articolul 1 din acest regulament, intitulat „Domeniul de aplicare”, prevede:

„(1) Prezentul regulament se aplică ajutoarelor acordate întreprinderilor din sectorul pescuitului și acvaculturii, cu excepția:

- (a) ajutoarelor a căror sumă se stabilește pe baza prețului sau a cantității produselor achiziționate sau introduse pe piață;
- (b) ajutoarelor destinate activităților legate de export către țări terțe sau către alte state membre, respectiv ajutoarelor direct legate de cantitățile exportate, ajutoarelor destinate înființării și funcționării unei rețele de distribuție sau destinate altor cheltuieli curente legate de activitatea de export;
- (c) ajutoarelor condiționate de utilizarea preferențială a produselor naționale față de produsele importate;
- (d) ajutoarelor pentru achiziționarea de nave de pescuit;
- (e) ajutoarelor pentru modernizarea sau înlocuirea motoarelor principale sau auxiliare ale navelor de pescuit;
- (f) ajutoarelor pentru operațiunile care determină creșterea capacității de pescuit a unei nave sau pentru echipamentele având ca efect creșterea capacității navei de a găsi pește;
- (g) ajutoarelor pentru construirea de noi nave de pescuit sau pentru importul de nave de pescuit;
- (h) ajutoarelor pentru încetarea temporară sau permanentă a activităților de pescuit, cu excepția cazului în care sunt prevăzute în mod expres în Regulamentul (UE) nr. 508/2014 [al Parlamentului European și al Consiliului din 15 mai 2014 privind Fondul european pentru pescuit și afaceri maritime și de abrogare a Regulamentelor (CE) nr. 2328/2003, (CE) nr. 861/2006, (CE) nr. 1198/2006, (CE) nr. și (CE) nr. 791/2007 și Regulamentul (UE) nr. 1255/2011 al Parlamentului European și al Consiliului (JO 2014, L 149, p. 1)];
- (i) ajutoarelor pentru pescuitul experimental;
- (j) ajutoarelor pentru transferul dreptului de proprietate asupra unei întreprinderi;
- (k) ajutoarelor pentru repopularea directă, cu excepția cazului în care această operațiune este prevăzută în mod explicit de un act juridic al Uniunii ca măsură de conservare sau în cazul repopulării experimentale.

(2) În cazul în care o întreprindere își desfășoară activitatea atât în sectorul pescuitului și acvaculturii, cât și în alte sectoare sau desfășoară și alte activități care intră în domeniul de aplicare al Regulamentului (UE) nr. 1407/2013 [al Comisiei din 18 decembrie 2013 privind aplicarea articolelor 107 și 108 [TFUE] ajutoarelor *de minimis* (JO 2013, L 352, p. 1)], dispozițiile regulamentului respectiv se aplică ajutoarelor acordate pentru aceste alte sectoare sau activități, cu condiția ca statul membru în cauză să se asigure prin mijloace adecvate, precum separarea activităților sau distincția între costuri, că activitățile din sectorul pescuitului și acvaculturii nu beneficiază de ajutoare *de minimis* acordate în conformitate cu regulamentul menționat.

(3) În cazurile în care o întreprindere îşi desfăşoară activitatea atât în sectorul pescuitului şi acvaculturii, cât şi în sectorul producţiei primare de produse agricole care intră sub incidenţa Regulamentului (UE) nr. 1408/2013 [al Comisiei din 18 decembrie 2013 privind aplicarea articolelor 107 şi 108 [TFUE] ajutoarelor *de minimis* (JO 2013, L 352, p. 9)], dispoziţiile prezentului regulament se aplică ajutoarelor acordate pentru cel dintâi sector, cu condiţia ca statul membru vizat să se asigure prin mijloace adecvate, precum separarea activităţilor sau distincţia între costuri, că producţia primară de produse agricole nu beneficiază de ajutoarele *de minimis* acordate în temeiul prezentului regulament.”

- 8 Articolul 3 din regulamentul menţionat, intitulat „Ajutoare *de minimis*”, prevede la alineatele (1)-(3):

„(1) Se consideră că ajutoarele nu îndeplinesc toate criteriile prevăzute la articolul 107 alineatul (1) [TFUE] şi, prin urmare, sunt scutite de obligaţia de notificare prevăzută la articolul 108 alineatul (3) [TFUE] în cazul în care îndeplinesc condiţiile prevăzute în prezentul regulament.

(2) Cuantumul total al ajutoarelor *de minimis* acordate per stat membru unei întreprinderi unice din sectorul pescuitului şi acvaculturii nu trebuie să depăşească 30 000 [de euro] în nicio perioadă de trei exerciţii financiare.

(3) Suma cumulată a ajutoarelor *de minimis* acordate per stat membru întreprinderilor din sectorul pescuitului şi acvaculturii în orice perioadă de trei exerciţii financiare nu trebuie să depăşească limita naţională stabilită în anexă.”

- 9 Articolul 4 din acest regulament, intitulat „Calcularea echivalentului subvenţie brută”, prevede:

„(1) Prezentul regulament se aplică numai ajutoarelor pentru care este posibilă calcularea *ex ante* cu exactitate a echivalentului subvenţie brută pentru ajutoare, fără a fi necesară efectuarea unei evaluări a riscurilor («ajutoare transparente»).

(2) Ajutoarele care constau în granturi sau subvenţii la dobândă se consideră ajutoare *de minimis* transparente.

[...]

(7) Ajutoarele sub forma altor instrumente sunt considerate ajutoare *de minimis* transparente dacă instrumentul respectiv prevede o limită maximă care să garanteze că nu se depăşeşte plafonul respectiv.”

Dreptul leton

- 10 Articolul 4 din Sugu un biotopu aizsardzības likums (Legea privind conservarea speciilor şi a habitatelor) din 16 martie 2000 (*Latvijas Vēstnesis*, 2000, nr. 121/122), intitulat „Competenţa Consiliului de Miniştri”, prevede la punctul 6:

„Consiliul de Miniştri stabileşte:

[...]

6) procedurile pentru stabilirea valorii pierderilor suferite de utilizatorii de terenuri, rezultate din daunele grave cauzate de animale din specii migratoare și din specii care nu pot fi vâdate, aflându-se sub protecție specială, precum și cerințele minime pe care trebuie să le îndeplinească măsurile de protecție pentru evitarea daunelor;

[...]

- 11 Articolul 10 din această lege, intitulat „Dreptul proprietarilor sau al utilizatorilor de terenuri la o compensație”, prevede:

„(1) Proprietarii sau utilizatorii de terenuri au dreptul la o compensație din fondurile bugetului de stat prevăzute în acest scop pentru daunele grave cauzate de animale din specii migratoare și din specii care nu pot fi vâdate, aflându-se sub protecție specială, cu condiția ca aceștia să fi adoptat măsurile de protecție necesare și să fi pus în aplicare, conform cunoștințelor, aptitudinilor și capacităților lor practice, metode ecologice în vederea prevenirii sau a reducerii daunelor. Proprietarii sau utilizatorii de terenuri nu au dreptul la compensație dacă au contribuit cu intenție la producerea daunei sau la majorarea valorii acesteia cu scopul de a obține o despăgubire.

[...]

(3) Compensația pentru daunele grave cauzate de animale din specii migratoare și din specii care nu pot fi vâdate, aflându-se sub protecție specială, nu se acordă în cazul în care proprietarul sau utilizatorul terenului a primit alte plăți din bugetele de stat, municipale sau ale Uniunii Europene, care sunt prevăzute, în mod direct sau indirect, în legătură cu aceleași limitări ale activității economice sau cu aceleași daune cauzate de animale din specii migratoare și din specii care nu pot fi vâdate, aflându-se sub protecție specială, pentru care legea prevede o despăgubire, sau în cazul în care solicitantul primește un ajutor prevăzut de [Regulamentul nr. 508/2014].”

- 12 Articolul 5 din Lauksaimniecības un lauku attīstības likums (Legea agriculturii și a dezvoltării rurale) din 7 aprilie 2004 (*Latvijas Vēstnesis*, 2004, nr. 64), intitulat „Sprijinul oferit de stat și de Uniunea Europeană”, prevede la alineatul 7:

„Consiliul de Miniștri stabilește modalitățile de gestionare și de verificare a ajutoarelor oferite de stat și de Uniunea Europeană pentru agricultură și modalitățile de gestionare și de verificare a ajutoarelor oferite de stat și de Uniunea Europeană pentru dezvoltarea rurală și pescuit.”

- 13 Ministru kabineta noteikumi Nr. 558 „De minimis atbalsta uzskaites un piešķiršanas kārtība zvejniecības un akvakultūras nozarē” (Decretul nr. 558 al Consiliului de Miniștri privind procedura de evaluare și de acordare a ajutoarelor *de minimis* în sectorul pescuitului și al acvaculturii) din 29 septembrie 2015 (*Latvijas Vēstnesis*, 2015, nr. 199), avea următorul cuprins:

„Punctul 1: prin prezentul decret se stabilesc modalitățile de evaluare și de acordare a ajutorului *de minimis* în sectorul pescuitului și acvaculturii, în conformitate cu [Regulamentul nr. 717/2014].

Punctul 2: pentru a obține un ajutor *de minimis* în conformitate cu prevederile articolelor 3, 4 și 5 din Regulamentul nr. 717/2014, solicitantul ajutorului trebuie să depună la autoritatea care acordă ajutorul o cerere de ajutor *de minimis* (anexa 1) (denumită în continuare «cererea»). În cerere se indică ajutorul *de minimis* primit de solicitant în anul în curs și în cele două exerciții financiare anterioare, precum și ajutorul *de minimis* previzionat, indiferent de modalitatea în care se acordă ajutorul și de autoritatea care îl acordă. În cazul cumulării ajutoarelor *de minimis*, solicitantul

ajutorului furnizează de asemenea informații privind celelalte ajutoare primite pentru proiectul respectiv în legătură cu aceleași costuri subvenționabile. La furnizarea informațiilor privind ajutoarele *de minimis* și alte ajutoare de stat planificate, solicitantul ajutorului trebuie să indice ajutoarele solicitate, dar cu privire la care autoritatea care acordă ajutorul nu s-a pronunțat încă. În cazul în care solicitantul ajutorului *de minimis* nu a primit anterior acest tip de ajutor, trebuie să furnizeze informațiile relevante în cerere.”

- 14 Ministru kabineta noteikumi Nr. 353 „Kārtība, kādā zemes īpašniekiem vai lietotājiem nosakāmi to zaudējumu apmēri, kas saistīti ar īpaši aizsargājamo nemedijamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarījumiem būtiskiem postījumiem, un minimālās aizsardzības pasākumu prasības postījumu novēršanai” (Decretul nr. 353 al Consiliului de Miniștri, privind procedura de stabilire a cuantumului pierderilor suferite de proprietarii sau utilizatorii de terenuri, rezultate din daunele grave cauzate de animale din specii migratoare și din specii care nu pot fi vâdate, aflându-se sub protecție specială, precum și cerințele minime pe care trebuie să le îndeplinească măsurile de protecție pentru evitarea daunelor) din 7 iunie 2016 (*Latvijas Vēstnesis*, 2016, nr. 111), în versiunea aplicabilă litigiului principal, prevede:

„Punctul 1: prezentul decret stabilește:

1.1 procedura de stabilire a valorii pierderilor suferite de proprietarii sau utilizatorii de terenuri, rezultate din daunele grave cauzate de animale din specii migratoare și din specii care nu pot fi vâdate, aflându-se sub protecție specială (denumite în continuare «pierderi»);

[...]

Punctul 39: cu ocazia adoptării deciziei privind acordarea compensației, administrația trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

39.1 să acorde compensația în conformitate cu limitele aferente sectorului și activității menționate la articolul 1 alineatul (1) din [Regulamentul nr. 1408/2013] sau la articolul 1 alineatul (1) din [Regulamentul nr. 717/2014];

39.2 să verifice dacă valoarea compensației nu majorează valoarea totală a ajutorului *de minimis* primit în exercițiul financiar în cauză și în cele două exerciții financiare anterioare până la un nivel care depășește limita ajutorului *de minimis* prevăzută la articolul 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1408/2013 (operatori economici din domeniul producției primare de produse agricole) sau la articolul 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 717/2014 (operatori economici din sectorul produselor pescărești și acvaculturii [...]). La calculul valorii compensației, ajutorul *de minimis* primit va fi evaluat pentru o întreprindere unică. Prin întreprindere unică se înțelege orice întreprindere care îndeplinește condițiile stabilite la articolul 2 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1408/2013 și la articolul 2 alineatul (2) din Regulamentul nr. 717/2014.

Punctul 40: în termen de două luni de la data stabilirii valorii pierderilor, funcționarul [competent] adoptă fie o decizie de admitere a acordării compensației, în care se stabilește valoarea compensației, fie o decizie de respingere.”

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 15 În cursul anului 2002, Sātiņi-S a achiziționat două bunuri imobile, cu o suprafață totală de 687 de hectare, din care 600,70 hectare de iazuri, într-o rezervație naturală protejată, care a fost inclusă ulterior, în 2005, în rețeaua Natura 2000 din Letonia.
- 16 În cursul anului 2017, Sātiņi-S a formulat o cerere în fața Autorității pentru Protecția Mediului prin care a solicitat să i se acorde o compensație pentru daunele cauzate acvaculturii de păsări și de alte animale protejate. Această autoritate a respins cererea pentru motivul că Sātiņi-S i se acordase deja o sumă totală care corespundea regulii *de minimis* de 30 000 de euro pentru o perioadă de trei exerciții fiscale prevăzută la articolul 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 717/2014.
- 17 Sātiņi-S a formulat o acțiune împotriva acestei decizii, susținând că, având în vedere caracterul său compensatoriu, indemnizația pentru daunele cauzate acvaculturii de animale protejate nu constituia un ajutor de stat. Întrucât cererea sa a fost respinsă în primă instanță și în apel, Sātiņi-S a formulat recurs la instanța de trimitere, Augstākā tiesa (Senāts) [Curtea Supremă (Senatul), Letonia].
- 18 Această instanță ridică, mai întâi, problema dacă dreptul de proprietate garantat de articolul 17 din cartă nu se opune ca o compensație pentru pierderile cauzate acvaculturii într-o arie Natura 2000 de păsări protejate în temeiul Directivei păsări să fie semnificativ mai mică decât pierderile suferite în mod efectiv de solicitant. În continuare, s-ar pune problema dacă compensația solicitată de Sātiņi-S constituie un „ajutor de stat” în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE. În această ipoteză, instanța menționată ridică problema dacă este aplicabil plafonul ajutoarelor *de minimis* de 30 000 de euro, prevăzut la articolul 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 717/2014.
- 19 În aceste condiții, Augstākā tiesa (Senāts) (Curtea Supremă) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
 - „1) Dreptul la o despăgubire justă pentru limitarea dreptului de proprietate consacrat la articolul 17 din [cartă] permite ca o compensație acordată de un stat pentru pierderile cauzate acvaculturii într-o arie a rețelei Natura 2000 de către păsări protejate în temeiul Directivei [păsări] să fie în mod semnificativ mai mică decât pierderile suferite în mod efectiv?
 - 2) Compensația acordată de un stat pentru pierderile cauzate acvaculturii într-o arie a rețelei Natura 2000 de către păsări protejate în temeiul Directivei [păsări] reprezintă un ajutor de stat în sensul articolelor 107 și 108 TFUE?
 - 3) În cazul unui răspuns afirmativ la a doua întrebare, limita de 30 000 de euro a ajutorului *de minimis* prevăzută la articolul 3 alineatul (2) din [Regulamentul nr. 717/2014] se poate aplica în privința unei compensații precum cea în discuție în litigiul principal?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

- 20 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 17 din cartă trebuie interpretat în sensul că se opune ca o compensație acordată de un stat membru pentru pierderile suferite de un operator economic ca urmare a măsurilor de protecție aplicabile într-o arie a rețelei Natura 2000 în temeiul Directivei păsări să fie semnificativ mai mică decât prejudiciile suferite în mod real de acest operator.

Cu privire la competența Curții

- 21 Comisia Europeană invocă necompetența Curții de a răspunde la prima întrebare. Ea susține că plata compensației în discuție în litigiul principal nu constituie o punere în aplicare a dreptului Uniunii în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă, întrucât nici Directiva păsări, nici Directiva habitate nu prevăd o despăgubire pentru daunele cauzate proprietăților private, în special bazinelor de acvacultură, cu ocazia punerii lor în aplicare. Comisia apreciază că în speță ar trebui să prevaleze o soluție analogă celei pe care Curtea a adoptat-o în Hotărârea din 22 mai 2014, *Érsekcsanádi Mezőgazdasági* (C-56/13, EU:C:2014:352), în măsura în care, prin această hotărâre, Curtea ar fi statuat în esență că, din moment ce obligația de despăgubire în discuție în cauza în care s-a pronunțat această hotărâre nu se întemeiază pe dreptul Uniunii, ci pe legislația națională, ea nu era competentă să evalueze o asemenea legislație națională din perspectiva dreptului la o cale de atac efectivă și a dreptului de proprietate și nici din perspectiva libertății de a desfășura o activitate comercială garantate de cartă.
- 22 În această privință, trebuie amintit că domeniul de aplicare al cartei, în ceea ce privește acțiunea statelor membre, este definit la articolul 51 alineatul (1) din aceasta, potrivit căruia dispozițiile cartei se adresează statelor membre numai în cazul în care acestea pun în aplicare dreptul Uniunii (Hotărârea din 13 iunie 2017, *Florescu și alții*, C-258/14, EU:C:2017:448, punctul 44, precum și jurisprudența citată).
- 23 Or, statele membre pun în aplicare dreptul Uniunii, în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă, atunci când, în conformitate cu cerințele Directivei păsări și ale Directivei habitate, iau măsurile necesare pentru a evita, în ariile speciale de conservare, deteriorarea habitatelor naturale și măsurile necesare pentru a institui un regim general de protecție a speciilor de păsări vizate de prima directivă.
- 24 Astfel, pe de o parte, articolul 5 din Directiva păsări impune statelor membre să ia măsurile necesare pentru a institui un sistem general de protecție a tuturor speciilor de păsări menționate la articolul 1 din această directivă.
- 25 Pe de altă parte, articolul 6 alineatul (2) din Directiva habitate prevede că statele membre iau măsurile necesare pentru a evita, pe teritoriul ariilor speciale de conservare, deteriorarea habitatelor naturale și a habitatelor speciilor, precum și perturbarea speciilor pentru care au fost desemnate respectivele arii, în măsura în care perturbările respective ar putea fi relevante în sensul obiectivelor acestei directive.

- 26 Pe de altă parte, transpunerea și punerea în aplicare de către statele membre a acestor măsuri prin care se urmărește protejarea păsărilor și a habitatelor acestora au în mod inevitabil repercusiuni asupra dreptului de proprietate al persoanelor cărora le aparțin bunurile imobile situate în ariile în cauză, întrucât, cel puțin, fac obiectul unor restricții privind folosința acestor bunuri.
- 27 Statele membre pun de asemenea în aplicare dreptul Uniunii, în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă, atunci când instituie scheme de acordare de plăți în temeiul Directivei păsări și al Directivei habitate.
- 28 În această privință, simplul fapt că aceste directive nu conțin ele însele un regim de despăgubire sau că nu obligă statele membre să prevadă un astfel de regim nu poate fi interpretat în sensul că articolul 17 din cartă nu este aplicabil (a se vedea prin analogie Hotărârea din 9 iunie 2016, Pesce și alții, C-78/16 și C-79/16, EU:C:2016:428, punctul 86).
- 29 În aceste condiții, Curtea este competentă să se pronunțe cu privire la prima întrebare.

Cu privire la fond

- 30 Trebuie arătat de la bun început că din modul de redactare a articolului 17 din cartă reiese că acesta nu dă în mod expres dreptul la despăgubire decât în cazul lipirii de dreptul de proprietate, cum ar fi o expropriere, situație care în mod vădit nu se regăsește în speță.
- 31 În această privință, în special, trebuie să se deosebească litigiul principal de cele care au determinat pronunțarea Hotărârii din 9 iunie 2016, Pesce și alții (C-78/16 și C-79/16, EU:C:2016:428) în măsura în care acestea din urmă priveau tăierea sistematică a copacilor, mai precis a măslinilor, și, prin urmare, lipsirea de proprietate însăși asupra acestora. Or, în speță, obligațiile legale care împiedică libertatea proprietarilor unui bun care face parte din rețeaua Natura 2000 în ceea ce privește alegerea și punerea în aplicare a unor măsuri de protecție a acvaculturii în privința păsărilor sălbatice protejate nu constituie o lipsire de dreptul de proprietate asupra acestui bun, ci o limitare a folosinței acestuia, care poate fi reglementată prin lege în măsura necesară interesului general, în conformitate cu prevederile articolului 17 alineatul (1) a treia teză din cartă.
- 32 În ceea ce privește restricțiile care pot fi aduse folosinței dreptului de proprietate, trebuie amintit, pe de altă parte, că dreptul de proprietate garantat la articolul 17 din cartă nu este o prerogativă absolută și că exercitarea sa poate face obiectul unor restricții justificate de obiective de interes general urmărite de Uniune (Hotărârea din 20 septembrie 2016, Ledra Advertising și alții/Comisia și BCE, C-8/15 P-C-10/15 P, EU:C:2016:701, punctul 69 și jurisprudența citată).
- 33 Reiese astfel din articolul 52 alineatul (1) din cartă că pot fi instituite restricții privind exercitarea dreptului de proprietate, cu condiția ca aceste restricții să răspundă efectiv unor obiective de interes general urmărite și să nu constituie, față de scopul urmărit, o intervenție excesivă și intolerabilă care ar aduce atingere însuși conținutului dreptului astfel garantat (Hotărârea din 20 septembrie 2016, Ledra Advertising și alții/Comisia și BCE, C-8/15 P-C-10/15 P, EU:C:2016:701, punctul 70 și jurisprudența citată).
- 34 Or, pe de o parte, rezultă dintr-o jurisprudență constantă a Curții că protecția mediului figurează printre aceste obiective de interes general (a se vedea în acest sens Hotărârea din 9 martie 2010, ERG și alții, C-379/08 și C-380/08, EU:C:2010:127, punctul 81, precum și jurisprudența citată).

Protecția mediului poate justifica, aşadar, o limitare a folosinței dreptului de proprietate (Hotărârea din 15 ianuarie 2013, Križan și alții, C-416/10, EU:C:2013:8, punctul 114, precum și jurisprudența citată).

- 35 Pe de altă parte, nu rezultă, sub rezerva unor eventuale verificări care ar reveni în această privință instanței de trimitere, că măsurile precum cele în discuție în litigiul principal, adoptate astfel în scopul protecției naturii și a mediului în temeiul Directivei păsări și al Directivei habitate și care nu împiedică practicarea acvaculturii pe parcelele în cauză, ci doar delimitează condițiile de exercitare a activității menționate, pentru a împiedica prejudicierea intereselor legate de mediu care sunt protejate astfel, ar constitui, în lipsa unei despăgubiri în favoarea proprietarilor în cauză, o intervenție exagerată și intolerabilă care aduce atingere conținutului însuși al dreptului de proprietate (a se vedea prin analogie Hotărârea din 10 iulie 2003, Booker Aquaculture și Hydro Seafood, C-20/00 și C-64/00, EU:C:2003:397, punctul 70).
- 36 Deși, desigur, statele membre pot considera, dacă este cazul, în măsura în care acționează astfel cu respectarea dreptului Uniunii, că este indicat să despăgubească, în tot sau în parte, proprietarii parcelor afectate de măsurile de conservare adoptate în temeiul Directivei păsări și al Directivei habitate, din această constatare nu se poate deduce totuși existența, în dreptul Uniunii, a unei obligații de acordare a unei asemenea despăgubiri (a se vedea Hotărârea din 10 iulie 2003, Booker Aquaculture și Hydro Seafood, C-20/00 și C-64/00, EU:C:2003:397, punctul 85).
- 37 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la prima întrebare că articolul 17 din cartă trebuie interpretat în sensul că nu se opune ca o compensație acordată de un stat membru pentru pierderile suferite de un operator economic ca urmare a măsurilor de protecție aplicabile într-o arie a rețelei Natura 2000 în temeiul Directivei păsări să fie semnificativ mai mică decât prejudiciile suferite în mod real de acest operator.

Cu privire la a doua întrebare

- 38 Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 107 TFUE trebuie interpretat în sensul că o compensație acordată de un stat pentru pierderile suferite de un operator economic ca urmare a măsurilor de protecție aplicabile într-o arie a rețelei Natura 2000 în temeiul Directivei păsări constituie un „ajutor de stat”, în sensul dispoziției menționate.
- 39 Potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, calificarea unei măsuri drept „ajutor de stat”, în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE, necesită îndeplinirea tuturor condițiilor care urmează. În primul rând, trebuie să fie vorba despre o intervenție a statului sau prin intermediul resurselor de stat. În al doilea rând, această intervenție trebuie să fie susceptibilă să afecteze schimburile comerciale dintre statele membre. În al treilea rând, aceasta trebuie să acorde un avantaj selectiv beneficiarului său. În al patrulea rând, aceasta trebuie să denatureze sau să amenințe să denatureze concurența (a se vedea în special Hotărârea din 6 martie 2018, Comisia/FIH Holding și FIH Erhvervsbank, C-579/16 P, EU:C:2018:159, punctul 43 și jurisprudența citată). Astfel, articolul 107 alineatul (1) TFUE nu face distincție în funcție de cauzele sau de obiectivele intervențiilor statului, ci le definește în funcție de efectele acestora (a se vedea în acest sens Hotărârea din 5 iunie 2012, Comisia/EDF, C-124/10 P, EU:C:2012:318, punctul 77 și jurisprudența citată).

- 40 În speță, din decizia de trimitere reiese că instanța de trimitere ridică problema dacă indemnizația solicitată de recurenta din litigiul principal trebuie calificată drept ajutor de stat ținând seama de caracterul său compensatoriu, în măsura în care ar fi vorba despre o despăgubire pentru prejudiciile cauzate acvaculturii de animale protejate. Prin urmare, prin intermediul celei de a doua întrebări se urmărește în esență să se stabilească dacă o indemnizație acordată prin intermediul resurselor de stat, precum cea în discuție în litigiul principal, conferă beneficiarului său un avantaj în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE, ținând seama de caracterul său pretins compensatoriu.
- 41 În această privință, dintr-o jurisprudență constantă a Curții rezultă că sunt considerate ajutoare de stat intervențiile care, sub orice formă, pot favoriza direct sau indirect întreprinderi sau care trebuie să fie considerate un avantaj economic pe care întreprinderea beneficiară nu l-ar fi obținut în condiții de piață normale (Hotărârea din 4 martie 2021, Comisia/Fútbol Club Barcelona, C-362/19 P, EU:C:2021:169, punctul 58 și jurisprudența citată).
- 42 Pe de altă parte, avantajele acordate pot include nu numai prestațiile pozitive precum subvențiile, împrumuturile sau participațiile la capitalul întreprinderilor, ci și intervențiile care, sub diverse forme, reduc sarcinile care grevează în mod normal bugetul unei întreprinderi și care, din acest motiv, fără să fie subvenții în sensul strict al termenului, au aceeași natură și efecte identice (Hotărârea din 1 iulie 2008, Chronopost și La Poste/UFEX și alții, C-341/06 P și C-342/06 P, EU:C:2008:375, punctul 123, precum și jurisprudența citată). În această privință, noțiunea de „sarcini care grevează în mod normal bugetul unei întreprinderi” include printre altele costurile suplimentare pe care întreprinderile trebuie să le suporte din cauza obligațiilor care au la origine legi, acte cu putere de lege sau convenții, care se aplică unei activități economice (a se vedea în acest sens Hotărârea din 30 iunie 2016, Belgia/Comisia, C-270/15 P, EU:C:2016:489, punctele 35 și 36).
- 43 Astfel cum a arătat avocatul general la punctul 40 din concluziile sale, rezultă că existența unui avantaj acordat prin intermediul unei măsuri de stat nu este repusă în discuție de caracterul compensatoriu al unei astfel de măsuri, pentru motivul că ar urmări să remedieze pierderile suferite de un operator economic ca urmare a aplicării unei obligații care decurge dintr-o reglementare a Uniunii sau, cum este cazul în cauza principală, să despăgubească un astfel de operator pentru prejudiciile cauzate întreprinderii sale ca urmare a unor evenimente naturale survenite în cadrul desfășurării normale a activității sale economice.
- 44 Astfel, costurile legate de respectarea obligațiilor legale privind protecția mediului, în special cea a faunei sălbatice, și de acoperirea daunelor pe care aceasta din urmă poate ajunge să le cauzeze unei întreprinderi din sectorul acvaculturii, precum cea în discuție în litigiul principal, fac parte din costurile normale de funcționare ale unei astfel de întreprinderi. Prin urmare, acordarea unei despăgubiri pentru prejudiciile cauzate întreprinderii sale de animale protejate constituie un avantaj economic la care în principiu întreprinderea în cauză nu poate avea dreptul în condiții normale de piață.
- 45 Totuși, instanța de trimitere ridică de asemenea problema dacă calificarea drept ajutor de stat nu ar trebui exclusă în ceea ce privește despăgubirile în discuție în litigiul principal pentru motivul că acestea urmăresc să compenseze o daună cauzată operatorilor în cauză ca urmare a faptului că aceștia trebuie să își asume obligații de interes public, stabilite de statul membru din care fac parte în cadrul punerii în aplicare a normelor de drept al Uniunii în materie de protecție a mediului, în cazul de față de Directiva păsări.

- 46 În această privință, trebuie amintit că pentru a exclude posibilitatea ca un avantaj al unei întreprinderi căreia i s-au încredințat obligații de serviciu public să constituie un „ajutor de stat” în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE, trebuie să se verifice dacă, în fapt, sunt îndeplinite patru condiții stabilite de Curte în Hotărârea din 24 iulie 2003, *Altmark Trans și Regierungspräsidium Magdeburg* (C-280/00, EU:C:2003:415).
- 47 Astfel, *primo*, întreprinderea beneficiară trebuie să aibă efectiv sarcina executării unor obligații de serviciu public, iar aceste obligații trebuie să fie definite în mod clar. *Secundo*, parametrii pe baza cărora va fi calculată compensația sau despăgubirea trebuie stabiliți în prealabil în mod obiectiv și transparent. *Tertio*, compensația sau despăgubirea nu poate depăși ceea ce este necesar pentru a acoperi în întregime sau în parte costurile ocazionate de executarea obligațiilor de serviciu public, ținând cont de veniturile aferente, precum și de un profit rezonabil legat de executarea acestor obligații. În sfârșit, *quarto*, în cazul în care alegerea întreprinderii care va avea sarcina executării unor obligații de serviciu public nu este efectuată în cadrul unei proceduri de achiziții publice, nivelul compensației sau al despăgubirii necesare trebuie determinat pe baza unei analize a costurilor pe care o întreprindere medie, bine administrată și dotată corespunzător pentru a putea îndeplini cerințele de serviciu public impuse, le-ar fi suportat pentru executarea acestor obligații, ținând seama de veniturile aferente, precum și de un beneficiu rezonabil legat de executarea acestor obligații.
- 48 Or, simplul fapt că un operator economic precum Sătiți-S este obligat să se conformeze unor obligații legale naționale rezultate dintr-o punere în aplicare a dreptului Uniunii și în special a obligațiilor stabilite în cadrul rețelei Natura 2000 nu este de natură să facă dovada că unui asemenea operator i s-a încredințat executarea unor obligații de serviciu public clar definite, în sensul celei dintâi condiții dintre cele patru condiții cumulative enumerate la punctul anterior din prezenta hotărâre.
- 49 Pe de altă parte, invocând Hotărârea din 27 septembrie 1988, *Asteris și alții* (106/87-120/87, EU:C:1988:457), Irlanda susține că nu se poate considera că o despăgubire precum cea solicitată de Sătiți-S îi conferă un avantaj.
- 50 În această privință, trebuie totuși să se arate că trebuie să se facă distincție între cauza principală și cea în care s-a pronunțat hotărârea menționată, în măsura în care ea nu privește sume datorate sau plătite în temeiul răspunderii extracontractuale a statului membru în cauză, ci acoperirea costurilor – rezultate din obligații legale sau din evenimente naturale – suportate în mod normal de întreprinderile în cauză în cadrul activității lor economice. În speță, nu este, astfel, vorba nicidecum despre o despăgubire destinată să compenseze prejudiciile cauzate de autoritățile naționale.
- 51 În sfârșit, astfel cum a observat în mod întemeiat Comisia, o compensație precum cea solicitată de Sătiți-S în cadrul cauzei principale nu poate fi asimilată cu rambursarea unor taxe percepute nelegal, astfel cum a fost cazul în cauzele în care s-au pronunțat Hotărârea din 27 martie 1980, *Denkavit italiana* (61/79, EU:C:1980:100), și Hotărârea din 10 iulie 1980, *Ariete* (811/79, EU:C:1980:195), nici cu plata unei despăgubiri pentru expropriere, precum în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 1 iulie 2010, *Nuova Terni Industrie Chimiche/Comisia* (T-64/08, nepublicată, EU:T:2010:270). În aceste două ipoteze, în care s-a concluzionat că statul membru în cauză nu acordase un „ajutor de stat”, în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE, acesta din urmă fusese obligat să ramburseze sume percepute în mod nejustificat de acesta sau să plătească contravaloarea unui bun de care proprietarul fusese deposedat.

- 52 În consecință, compensația acordată de un stat membru pentru pierderile suferite de un operator economic ca urmare a măsurilor de protecție aplicabile într-o arie a rețelei Natura 2000 în temeiul Directivei păsări conferă persoanei interesate un „avantaj” care poate constitui un ajutor de stat în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE, cu condiția îndeplinirii celorlalte condiții referitoare la o astfel de calificare amintite la punctul 39 din prezenta hotărâre, ceea ce revine instanței de trimitere să verifice.
- 53 Prin urmare, trebuie să se răspundă la a doua întrebare că articolul 107 alineatul (1) TFUE trebuie interpretat în sensul că o compensație acordată de un stat membru pentru pierderile suferite de un operator economic ca urmare a măsurilor de protecție aplicabile într-o arie a rețelei Natura 2000 în temeiul Directivei păsări conferă un avantaj care poate constitui un ajutor de stat în sensul acestei dispoziții, în cazul în care celelalte condiții referitoare la o astfel de calificare sunt îndeplinite.

Cu privire la a treia întrebare

- 54 Prin intermediul celei de a treia întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 717/2014 trebuie interpretat în sensul că, în ipoteza în care o compensație precum cea descrisă în cea de a doua întrebare îndeplinește condițiile prevăzute la articolul 107 alineatul (1) TFUE, plafonul ajutoarelor *de minimis* de 30 000 de euro, prevăzut de această dispoziție, este aplicabil acestei compensații.
- 55 Articolul 1 alineatul (1) din Regulamentul nr. 717/2014 enumeră cazurile de excludere din domeniul de aplicare al acestuia din urmă a ajutoarelor acordate întreprinderilor din sectorul pescuitului și acvaculturii.
- 56 Astfel cum a arătat avocatul general la punctul 56 din concluziile sale, niciuna dintre aceste excepții nu se aplică unei compensații precum cea în discuție în cauza principală.
- 57 Pe de altă parte, din articolul 4 din Regulamentul nr. 717/2014, interpretat în lumina considerentului (15) al acestuia, evocat de instanța de trimitere, reiese că regulamentul menționat se aplică numai ajutoarelor denumite „transparente”, și anume celor în cazul în cărora este posibil să se calculeze *ex ante* cu exactitate echivalentul-subvenție brut, fără să fie necesară o evaluare a riscurilor. Or, dat fiind că o compensație precum cea solicitată de Sătiși-S în cauza principală ar consta într-o despăgubire *ex post* și plafonată, aceasta ar trebui considerată transparentă, întrucât permite calcularea *ex ante* cu exactitate a echivalentului-subvenție brut.
- 58 În măsura în care este aplicabil Regulamentul nr. 717/2014, statul membru în cauză poate, în cazul în care decide astfel, precum în speță, să plafoneze ajutorul în cauză la 30 000 de euro, să îl califice drept „ajutor *de minimis*” și să nu îl notifice, în consecință, Comisiei.
- 59 Prin urmare, trebuie să se răspundă la a treia întrebare că articolul 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 717/2014 trebuie interpretat în sensul că, în ipoteza în care o compensație precum cea descrisă în cea de a doua întrebare îndeplinește condițiile prevăzute la articolul 107 alineatul (1) TFUE, plafonul ajutoarelor *de minimis* de 30 000 de euro, prevăzut la articolul 3 alineatul (2) menționat, este aplicabil acestei compensații.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 60 Întrucât, în privința părților din litigiile principale, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară:

- 1) **Articolul 17 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene trebuie interpretat în sensul că nu se opune ca o compensație acordată de un stat membru pentru pierderile suferite de un operator economic ca urmare a măsurilor de protecție aplicabile într-o arie a rețelei Natura 2000 în temeiul Directivei 2009/147/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 30 noiembrie 2009 privind conservarea păsărilor sălbatice să fie semnificativ mai mică decât prejudiciile suferite în mod real de acest operator.**
- 2) **Articolul 107 alineatul (1) TFUE trebuie interpretat în sensul că o compensație acordată de un stat membru pentru pierderile suferite de un operator economic ca urmare a măsurilor de protecție aplicabile într-o arie a rețelei Natura 2000 în temeiul Directivei 2009/147 conferă un avantaj care poate constitui un „ajutor de stat” în sensul acestei dispoziții, în cazul în care celelalte condiții referitoare la o astfel de calificare sunt îndeplinite.**
- 3) **Articolul 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 717/2014 al Comisiei din 27 iunie 2014 privind aplicarea articolelor 107 și 108 [TFUE] ajutoarelor *de minimis* în sectorul pescuitului și acvaculturii trebuie interpretat în sensul că, în ipoteza în care o compensație precum cea descrisă la punctul 2 din prezentul dispozitiv îndeplinește condițiile prevăzute la articolul 107 alineatul (1) TFUE, plafonul ajutoarelor *de minimis* de 30 000 de euro, prevăzut la articolul 3 alineatul (2) menționat, este aplicabil acestei compensații.**

Semnături